

POSUDEK OPONENTA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Rozmístění památníků ve veřejném prostoru Prahy, jejich symbolický význam a konfliktní podstata.

Autor práce: Bc. Adéla Koblížková

1. Obsah práce

Cíle, výzkumné otázky, hypotézy (*přiměřenost cílů, geografický charakter a relevance cílů, teoretické podložení hypotéz aj.*)

DP Adély Koblížkové se věnuje zajímavému, aktuálnímu a výrazně geografickému tématu symbolického působení místa na příkladu moderních pomníků v Praze. Práce si klade tři výzkumné otázky: jaké je rozmístění pomníků, jak tyto pomníky ovlivňují „okolní prostor“, a jaké konflikty vytvářejí. Takové zadání vytváří velký prostor pro kritickou interpretaci role konkrétních symbolicky významných míst v každodenním životě, postavenou na znalosti konceptů kulturní a politické geografie. Adéle Koblížkové se podařilo cíl práce splnit, avšak způsobem, který nechává větší část potenciálu tématu nevyužitou. Je to proto, že největší pozornost věnuje prostému mapování rozmístění památníků a jejich kategorizaci, následované popisem, zatímco do kritické interpretace se prakticky nepouští nebo – v poslední šesté kapitole – jen naznačuje její možné směry. S tím těsně souvisí posouzení geografického charakteru práce. Chápeme-li geografii v jejím tradičním, popisném, předpozitivistickém obsahu, jde o výrazně geografickou práci mapující a klasifikující velmi zajímavý fenomén. Chápeme-li ji však ve významu kritické společenskovední disciplíny, zůstává posuzovaná DP na začátku.

Práce s literaturou (*teoretické ukotvení práce, diskuse a kritické zhodnocení literatury aj.*)

Tzv. nová kulturní geografie, ale i post-strukturalistické přístupy v politické geografii, k národní identitě, nacionalismu nebo rasismu nabízejí řadu teoretických konceptů i konkrétních empirických příkladů interpretace konfliktů souvisejících s proměnou role památníků v konkrétních místech veřejného prostoru. Autorka ale tuto literaturu prakticky obchází (s čestnou výjimkou práce Katharyne Mitchell). DP je teoreticky ukotvena, ale toto ukotvení je velmi široké a proto nedostatečně konkrétní – například „pojetí prostoru“ (kap. 2.1 na s. 16-19) začíná Aristotelem a Newtonem a proto v omezeném rozsahu DP nemůže se stejnou podrobností přiblížit novější kritické koncepty, které by pro uchopení vymezeného tématu byly užitečnější. DP čerpá z dostatečně velkého souboru literatury, z neznámého důvodu ale autorka dává přednost pracím negeografů, a to i v diskusi bytostně geografických témat (jako je např. prostor). Hrubý pohled do seznamu literatury ukáže, že z 39 citovaných prací je jen 12 geografických, z toho jen šest mladších než 18 let, a nejvýše tři se zabývají tématem symbolického významu pomníků. Tady vidím hlavní příčinu toho, že se autorce podařilo cíl práce naplnit jen částečně, resp. že klade tak velký důraz na mapování, klasifikaci a popis.

Metodika práce (*vhodnost aplikovaných metod, kvalita a vhodnost použitých dat aj.*)

Metodika práce se zaměřuje zejména na popis zdrojů dat, vymezení území a vymezení kategorií pomníků. V tomto směru je autorka pečlivá a korektní. Věnuje (v kap. 2.4) pozornost i terminologickému rozlišení pomníků a památníků, tato diskuse ale končí bez výsledku a následující text už mezi těmito termíny nerozlišuje (např. v kapitole 6 „Konfliktní pomníky a památníky“ je diskutována úloha (jen) „pomníkové paměti“). Vymezení kategorií pomníků, jejichž mapování a popis je jádrem analytické části, je logické. Objevuje se ale bez zdůvodnění opírajícího se o jiné podobné práce a bez diskuse možnosti alternativních přístupů. Není tak zřejmé, jak byly stanoveny kategorie „příčin vzniku konfliktu“ (s. 34). Jestliže je mezi nimi rasismus, proč ne také např. nacionalismus nebo xenofobie? Bez vysvětlení volby kategorií pomníků není možné posoudit, zda je „správné“ např. zařazení Milady Horákové do stejné kategorie s rudoarmějci.

Analytickou metodou, kterou autorka používá, je vedle mapování mediální analýza, kombinující kvantitativní a kvalitativní přístup. Popis použité metody v kapitole 4.4 považuji za dostatečný, i když obvyklé pojmy mediální analýzy nepoužívá.

Analytická část práce (*správnost a interpretace výsledků, detailnost, struktura a provázanost analýzy*)

Jádrem analytické části (kapitola 5) je výsledek klasifikace pomníků a popis prostorového rozmístění jednotlivých kategorií. V prvních dvou odstavcích jsem vysvětlil, proč takový výsledek považuji za málo ambiciózní. Je ale zpracovaný pečlivě, detailně a systematicky, a může být užitečný např. jako východisko pro následnou kriticky zaměřenou interpretaci. Adéla Koblížková doplňuje popis výsledků mapování přiblížením historického kontextu vzniku konkrétních památníků, což dokládá její přehled v problematice a dělá text čtivý, ale současně to směřuje práci víc historicky než geograficky. Například popis historie Karlova náměstí (s. 39-41) a Václavského náměstí (s. 42-43) je zajímavý a vytváří kontext pro geografickou interpretaci, je mu ale věnováno víc prostoru než takové interpretaci (ta je z větší části nahrazena popisem).

Lépe vyznívá podrobnější diskuse konfliktů vyvolaných umístěním dvou konkrétních pomníků v kapitole 6. I v ní převažuje popis vývoje obou konfliktů, opírající se o analýzu mediálního pokrytí těchto konfliktů ve třech médiích, je to ale popis strukturovaný (prostřednictvím argumentů pro a proti změně využití místa) s prvky analytické interpretace. Té však chybí zasazení do širšího společenského a politického kontextu i větší důraz na roli samotného místa (a jeho symboliky) v konfliktu. Nevyužitá zůstala například také příležitost využít koncept geografického měřítka v diskusi více rovin těchto konfliktů (toto ale není výtkou, jen námět).

Závěry práce (*odpovědi na výzkumné otázky, zasazení závěrů do širšího kontextu výzkumu aj.*)

Závěr vhodně shrnuje výsledky DP, zejména výsledky mapování rozmístění pomníků. Na druhou výzkumnou otázku, tj. vztah pomníků a okolního prostoru, explicitní odpověď chybí. Odpověď na třetí otázku je nahrazena diskusí dvou konkrétních konfliktů v kapitole 6, která je v Závěru dostatečně shrnuta.

2. Formální náležitosti práce (zatrhněte Vaši volbu)

Formální úprava: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Stylistická úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Citační úroveň: výborná / velmi dobrá / dobrá / nevyhovující

Komentář (vč. kvality grafiky, (ne)přiměřenosti délky práce aj.)

Práce je psána srozumitelným jazykem, jen s občasným škokbrtnutím nebo komplikovanou formulací („Jeho význam národního utrpení... zpochybňovalo režim...“, s. 28, „od vzniku ČSR v roce 1918 se Česko stalo poměrně homogenním státem“, s. 28, „přetřel tank na růžovou barvu“, s. 58, „hledání autority představující inspiraci se zaměřením na výchovu...“, s. 61, „ve snaze očistit prvky cizí národnosti...“, s. 63), která místy ztěžuje pochopení obsahu sdělení, ale nikdy není na hranici srozumitelnosti. V textu chybí číselné odkazy na tabulky.

3. Souhrn

Celkové zhodnocení práce (vč. přínosů práce, provázanosti teoretické a analytické části aj.)

Práce vyzvedává národní identitu nad jiné identity, prakticky zaměňuje identitu za národní identitu, čímž se stává skrytě nacionalistická. Ano, v práci zaměřené na symboliku moderních pomníků v Praze není možné se národní symbolice vyhnout, tato skutečnost (velký počet a centrální poloha právě těchto pomníků) ale mohla být interpretována kriticky, např. s oporou kritických teorií nacionalismu, nebo zahrnutím jiných kolektivních identit (založených např. na lokalitě, rase nebo sexualitě). Adéla Koblížková to však bere jako fakt, čímž, neúmyslně, zdůrazňuje centralitu konstrukce národa ve formování kolektivní identity.

V rovině klasifikace a mapování rozmístění pomníků je však práce bezpochyby přínosná, a zasazení výsledků této analýzy do historického kontextu a rozšíření o podrobnější, o mediální analýzu rozšířenou diskusi dvou konkrétních konfliktů ji dělá také čtivou.

Předloženou práci **doporučuji / nedoporučuji** k obhajobě. (zatrhněte Vaši volbu)

Otázky k obhajobě

Zvažovala jste také jiné možnosti kategorizace pomníků (např. pomníky připomínající smrt a pomníky připomínající výsledky života apod.)? Pokud ano, jaké?

Na s. 21 tvrdíte, že „Paměť a tvorba památníků je spjata s utvářením národa a jeho identity.“ Jsou všechny památníky součástí utváření národní identity? Mohou památníky utvářet také jiné formy identity, např. třídní, rasovou nebo sexuální?

Z hlediska lidských i materiálních ztrát byl dopad první světové války na populaci Česka podstatně závažnější než dopad druhé světové války. Čím vysvětlíte větší počet pomníků připomínajících druhou válku v Praze, který vyplývá z vaší analýzy?

Datum: 6. září 2021

Autor posudku: Petr Daněk

Podpis: